

**OMER FARUK
BINGÖL**
EKOTREND

ofbingo81@gmail.com

9 yıldır aşılamayan duvarlar yıkılırken...

Mayıs 2015'ten beri neredeyse dokuz sene geçmiş. Borsa İstanbul'da BİST100 endeksi bu süreçte 323 doların altında kalmış. Evet... Eylül 2017 ve Ocak 2018'de iki defa 323 dolar denemesi yapan BİST100, son kapanışını 305,50 dolardan gerçekleştirdi. Yani 9,915...

Daha yakın geçmişe baktığımızda ise geçen yıl Eylül ve Ekim aylarında 312 dolar seviyesi görülmüş. Bu seviye de Şubat 2018'den beri aşılıyor. Yani borsanın önünde 6-9 yıllık aşılama dirençler; 312 dolar ve 323 dolar... TL bazlı karşılığı; 10.125 ve 10.480 seviyeleri...

Fitch'in not artışı ve ardından aynı kurumdan gelen pozitif değerlendirmeler, önümüzdeki cuma diğer önemli derecelendirme kuruluşu S&P'den not artışı beklentisi, ülke risk priminin 300'e yakın seviyelerde kalıcılığı, rasyonel politikaların devamı, yaz aylarında turizm kaynaklı döviz girişinin de katkısıyla kurlarda stabil görünümün sürdürülebilirliği ve neticede yabancı yatırımcı girişinin gittikçe artıyor olması... Bu beklentiler ve gerçekleştirmeler; 9 yıldır aşılama söz konusu dirençlerin artık önce test edilmesini ve sonra da aşılmasını beraberinde getirecek gibi görünüyor.

Endekste önceki hafta 9.400 desteği, başarılı bir teknik deneme ile teyit aldı. Benzer şekilde şimdiki 9.700-9.850 desteklerinin sağlamlaşması gerekiyor. Gelecek hafta 1 Mayıs resmi tatil. 30 Nisan ise VİOP'ta vade sonu. Dolayısıyla pazartesi-salı günü hem vadeli kontratların düşüşüm süreci hem de çarşamba tatili sebebiyle kredili pozisyonların kapatılması söz konusu olabilir. Değiştiğimiz desteklerin sınırlanmasını da burada görebiliriz.

Borsanın tarihi zirveden kapanış gerçekleştirdiği sadece cuma günkü işlemlerde 5,2 milyar TL'lik yabancı alımı gözlemlendi. Akbank, İş Bankası, VakıfBank, Ereğli Demir Çelik, Şişecam, TÜPRAŞ, Türk Hava Yolları, TAV Havalimanları, Türk Telekom ve Tektel Holding, haftanın son işlem gününde yabancı yatırımcının en çok ilgi gösterdiği hisseler oldu.

Son dönemde Bankacılık ve Holding sektör hisselerinde ağırlıklı alımlar dikkat çekerken, artık polya Ulaştırma ve Sınai sektör hisselerinin de dâhil olmaya başladığı görülüyor.

Sektörel bazda değerlendirme yapmak gerekirse; -Faizlerde yükseliş ve operasyonel giderlerde artış sebebiyle "Bankacılık" sektörünün kârlarında ilk çeyrekte; 2023 yılının son çeyreğine kıyasla ortalama %30 civarında gerileme bekleniyor. -Gıda/Market fiyatlarında yükseliş sürse de TÜFE ile mücadele kapsamında artış hızında yaşanabilecek yavaşlama, "Gıda Perakende" sektörünün kârlarında önümüzdeki süreçte daralma getirebilir.

-Yüksek faizler tüketimi yavaşlatabilir. İki bir ilk çeyrek geçiren "Otomotiv" ve "Beyaz Eşya" üzerinde yansımaları takip edilmeli. Bu sektörleri, ihracatın ne kadar sübvansedeceği önemli.

-Ulaştırma/Havacılık hisselerinde, yaklaşan yaz sezonu öncesinde hareketlilik arttı. Jeopolitik risklerde yaşanabilecek yükselişler; petrolde fiyat artışı ve sefer iptalleri gibi riskler barındırıyor. Ve Türk tahvilleri ile ilgili dikkat çeken bir detay; 30 Nisan'dan itibaren Türk tahvilleri JP Morgan Devlet Tahvil Endeksinde ekleniyor.

Bundan sonra bu endekse yatırım yapan yabancılar, otomatik olarak Türkiye ağırlığını arttırmış olacak. Şu anda yabancıların Türk tahvillerindeki ağırlığı 1,75 seviyesinde bulunuyor. 29 Mart ve 19 Nisan ile biten dört haftalık süreçte yabancıların Türk tahvil alımları 345 milyon dolar olarak gerçekleşti. Yani bu kânaleden yabancı para girişi dikkat çekiyor.

Bir parantez de TÜFE'ye... Önümüzdeki cuma günü açıklanacak mart TÜFE verisinin aylık bazda yüzde 3 civarında gerçekleşmesi bekleniyor. Bu beklentinin gerçekleşmesi halinde "dezenflasyonist sürecin tesis edilmeye başlandığı" yönünde ilk teyitler gelecek. Yüzde 3,5 ve üzeri gelebilecek aylık TÜFE rakamı ise daha sıkı para politikası anlamına gelebilir. TCMB'nin geçen hafta faizleri sabit bırakırken, dikkat çektiği en önemli detay da buydu...

10.000 TL GEÇEN HAFTA NE OLDU?

BORSA (BİST100)	10.229 TL
MEVDUAT (TL)	10.118 TL
DOLAR	9.985 TL
ALTIN (Gram)	9.792 TL

Not: 19.04.2024 / 26.04.2024

EN ÇOK YÜKSELEN HİSSELER (BİST100)

HİSSE	SON	DEĞİŞİM
VAKBN	19,35	%17,49
ZOREN	6,71	%12,40
TABGD	152,90	%11,61
ISMEN	36,16	%10,99
TAVHL	217,10	%10,94
MAVL	88,70	%10,19
PGSUS	974,00	%10,06
AKCNS	152,00	%9,51
ENKAI	38,90	%9,27
HALKB	15,92	%9,19

EN ÇOK DÜŞEN HİSSELER (BİST100)

HİSSE	SON	DEĞİŞİM
AKFYE	24,14	%-9,45
BERA	19,01	%-8,16
DOAS	310,25	%-6,06
BRYAT	3142,50	%-5,91
EGEEN	15.837,50	%-5,73
KONYA	11.192,50	%-5,55
AKBNK	59,05	%-5,52
VESTI	84,45	%-3,15
ALARK	116,20	%-2,52
IZENR	27,26	%-2,50

PİYASALARDA GEÇEN HAFTA NE OLDU?

- Türkiye'de Tüketici Güven Endeksi nisanda; aylık bazda %1,4 artarak 80,5 seviyesine geldi.
- Türkiye'de konut fiyatları şubatta; yıllık bazda %58,31 yükseldi ve artış TÜFE'nin altında kaldı
- Türkiye'de İmalat Sektörü Kapasite Kullanım Oranı nisanda; 0,5 puan artarak %76,7'ye çıktı
- Merkez Bankası, nisan ayı toplantısında politika faiz oranını %50 seviyesinde sabit bıraktı
- ABD'de FED için önemli Çekirdek Enflasyon martta; %0,3 arttı ve beklenti dahilinde geldi.

PİYASALARDA GELECEK HAFTA NE OLACAK?

- 29 Nisan Pazartesi**
 - Türkiye/Güven Endeksi (Nisan)
- 30 Nisan Salı**
 - Türkiye/Dış Ticaret Dengesi (Mart)
- 1 Mayıs Çarşamba**
 - ABD/Özel Sektör İstihdam (Nisan)
 - ABD/FED Faiz Kararı
- 2 Mayıs Perşembe**
 - Türkiye/İSO İmalat PMI (Nisan)
- 3 Mayıs Cuma**
 - Türkiye/Enflasyon (Nisan)
 - Türkiye/S&P Not Değerlendirmesi
 - ABD/Tarım Dışı İstihdam (Nisan)

niyor. Bundan sonra bu endekse yatırım yapan yabancılar, otomatik olarak Türkiye ağırlığını arttırmış olacak. Şu anda yabancıların Türk tahvillerindeki ağırlığı 1,75 seviyesinde bulunuyor. 29 Mart ve 19 Nisan ile biten dört haftalık süreçte yabancıların Türk tahvil alımları 345 milyon dolar olarak gerçekleşti. Yani bu kânaleden yabancı para girişi dikkat çekiyor.

Bir parantez de TÜFE'ye... Önümüzdeki cuma günü açıklanacak mart TÜFE verisinin aylık bazda yüzde 3 civarında gerçekleşmesi bekleniyor. Bu beklentinin gerçekleşmesi halinde "dezenflasyonist sürecin tesis edilmeye başlandığı" yönünde ilk teyitler gelecek. Yüzde 3,5 ve üzeri gelebilecek aylık TÜFE rakamı ise daha sıkı para politikası anlamına gelebilir. TCMB'nin geçen hafta faizleri sabit bırakırken, dikkat çektiği en önemli detay da buydu...

ENFLASYONDA CİDDİ DÜŞÜŞ MÜ GELİYOR?

Bu hafta yatırım araçlarından sadece borsa kazandı. Borsa İstanbul'da BIST 100 endeksi, haftayı yüzde 2,29 değer kazanarak 9.915,62 puandan tamamladı. Endeks, hafta içinde en düşük 9.645,02, en yüksek 9.956,11 puanı gördü

Bir hafta, hatta bir ay daha göz açıp kapatan kadar bir sürede geçti. Her kesimden yaşayan insanların beklentileri ve karşılaştıkları durumlar farklı. Ama, beni bu haftadan başlıktan da anlaşılacağı gibi sevindiren bazı ön görüler oldu. Hem Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, hem de bazen görüşlerine katılmadığımız Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, Türkiye'ye ilişkin değerlendirmesinde, yani yayınladığı Raporda, Türkiye için, "Hükümetin bu yılın geri kalan kısmında harcamalardaki artışı azaltarak mali açığı düşüreceğine inanıyoruz. Enflasyonda ciddi düşüş ve dış kırlanlıkların azalmasını bekliyoruz" ifadelerine yer verildi. Değerlendirmede "Politikadaki tutarlılığın iyileşmesi, enflasyonun düşmesini, cari açığın azalmasını ve uluslararası rezervlerdeki toparlanmayı destekleyebilir." Diye de görüş bildirdi. Biliyorsunuz Maliye Bakanımız, bu konuda haftanın son günü Uludağ Ekonomi Zirvesi'nde yaptığı konuşmasında, "Programımız sonuçlarını veriyor. Türkiye'nin makroekonomik sorunlarını çözmekte kararlıyız." dedi. Ayrıca, "Kamuda harcama kontrolü 2024'ün ikinci yansında devreye gir-

Hakan
DİKMEN
ANALİZİ

miş olacak" ifadesini de kullandı. İşte bu haberlerle enflasyon ve ekonomi belki olumlu beklentilere cevap veriyor diye düşünmeye başladık. Savaşların, dünyadaki karmaşaların belirsizliklerinin arttığı bir dönemde İnşallah ülke olarak refaha çıkarız. Bu arada aynanın arka yüzünü de size sunalım. Her şey düzelecek derken lokanta, kafe, pastane gibi işletmelerin kendilerinin hazırlayıp sundukları yiyecek ve içecekler ile dışarıdan temin ederek sattıkları ürünler için KDV oranı yüzde 8'den yüzde 10'a çıkarıldı. Yani faturalarımıza yansıtacak bir olumsuz katkı daha bu hafta gündemdeki yerini aldı. Bakalım bu geçen haftanın "bir kaşık bal" haberlerinin yanısıra piyasalarda neler yaşandı.

BU HAFTA YATIRIM ARAÇLARINDAN SADECE BORSA KAZANDIRDI...

Borsa İstanbul'da BIST 100 endeksi, haftayı yüzde 2,29 değer kazanarak 9.915,62 puandan tamamladı. Endeks, hafta içinde en düşük 9.645,02, en yüksek 9.956,11 puanı gördü. Aynı dönemde Borsa İstanbul Mali Endeksi yüzde 1,67 değer kazancıyla 11.113,26 puan, Hizmetler Endeksi yüzde 3,60 artışla 9.130,40 puan, Sanayi Endeksi

1,65 kazançla 14.516,60 puan, Teknoloji Endeksi yüzde 1,27 değer kazancıyla 14.360,72 puan oldu.

VAKIFBANK EN ÇOK PRİM YAPAN HİSSE OLDU

Borsa İstanbul'da BIST 100 endeksinde dahil hisse senetleri arasında bu hafta en çok yükselen yüzde 17,49 ile VakıfBank oldu. VakıfBank'ı, yüzde 12,40 ile Zorlu Enerji AŞ, yüzde 11,61 ile TAB Gıda izledi.

Söz konusu hisseler arasında çok değer kaybedenler yüzde 9,45 ile Akfen Yenilenebilir Enerji, yüzde 8,16 ile Beira Holding ve 6,06 ile Doğu Otomotiv şeklinde sıralandı. Borsa İstanbul'da hisseleri işlem gören en değerli şirketler, 520 milyar 289 milyon lirayla Koç Holding, 437 milyar 460 milyon lirayla Türk Hava Yolları ve 389 milyar 159 milyon lirayla Ford Otomotiv oldu. Uzun zamandır yükselen Altın ve dolar bu hafta düştü...

24 ayar külçe altının gram fiyatı geçen hafta yüzde 2,64 kayıpla 2.436 liraya, Cumhuriyet altınının fiyatı da yüzde 5,14 düşüşle 16 bin 634 liraya geriledi.

Doların satış fiyatı yüzde 0,43 azalışla 32,4470 lira, avrurunun satış fiyatı da yüzde 0,35 düşüşle 34,7330 lira oldu.

Geçen hafta 40,7170 lira olan İngiliz sterlininin satış fiyatı, bu hafta yüzde 0,01 azalarak 40,7120 liraya geriledi. İsviçre francı ise önceki haftaya kı-

yasla yüzde 0,86 düşüşle 35,4820 liradan alıcı buldu.

BU HAFTA HANGİ YATIRIM ARACI NE KADAR KAZANDIRDI?

Yatırım fonları bu hafta yüzde 0,88 ve bireysel emeklilik fonları yüzde 1,28 değer kazandı. Kategorilerine göre bakıldığında ise yatırım fonları içinde en çok kazandıran yüzde 2,64 ile "Hisse Senedi" fonları oldu.

GELECEK HAFTANIN GÜNDEMİ

Eğer gelecek haftanın ekonomi gündemini merak ediyorsanız sizin için hatırlatmak istediğimiz bazı önemli maddeleri şöyle sıralayabiliriz. Önümüzdeki hafta yurt içinde Nisan ayı enflasyon verileri ve İstanbul Sanayi Odası İmalat Sanayi PMI verisi açıklanacak. Küresel gündemde ise Nisan ayına ilişkin Euro Alanı TÜFE verileri, ABD tarım dışı istihdam verisi ve Fed toplantısı ön plana çıkıyor.

Pazartesi günü Ekonomik Güven Endeksi Nisan ayı açıklanacak. Piyasa beklentileri

Euro Alanı Tüketici Güven Endeksi, nihai piyasa beklentileri

Almanya TÜFE Enflasyonu, öncü, yıllık Piyasa beklentileri

30 Nisan tarihinde ise Dış Ticaret Dengesi açıklanacak beklenti

Yabancı Ziyaretçi Girişi yıllık verisi de aynı tarihte sunulacak

Euro Alanı TÜFE Enflasyonu, öncü, yıllık veriler de piyasa analistlerine sunulacak

Euro Alanı GSYH Büyümesi, öncü, yıllık 2024 birinci çeyrek

Almanya GSYH Büyümesi, öncü, yıllık 2024 yine birinci çeyrek

Çin Caibn İmalat Sanayi PMI

1 Mayıs Fed Toplantısı

ABD İmalat Sanayi PMI, nihai Nisan

ABD ADP Özel Sektör İstihdamı Nisan

2 Mayıs TR İstanbul Sanayi Odası

Türkiye İmalat Sanayi PMI Nisan

ABD Fabrika Siparişleri, aylık Mart

Euro Alanı İmalat Sanayi PMI, nihai Nisan

3 Mayıs TR TÜFE Enflasyonu, aylık Nisan

TR Yı-ÜFE Enflasyonu, aylık Nisan

ABD Tarım Dışı İstihdamı Nisan

ABD İşsizlik Oranı Nisan

Euro Alanı İşsizlik Oranı

SKDM TÜRKİYE İÇİN KRİTİK BİR SÜREÇ

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması'nın AB ile ticaret ilişkisi olan ülkelerdeki üreticiler üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri olacağını belirtti. Bahçivan, "SKDM'nin ülkemiz açısından kritik bir süreç olduğu çok açık" dedi

İstanbul Sanayi Odası (ISO), Avrupa Komisyonu ortaklığında düzenlediği 'AB Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması: İklim Politikası Çerçevesi ve Türkiye'deki Firmalara Etkileri' başlıklı etkinlikte konuya ilişkin paydaşları bir araya getirdi. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**'in açılış konuşmasıyla başlayan etkinlikte konuk konuşmacı olarak Avrupa Komisyonu Vergilendirme ve Gümrük Birliği Genel Müdürü Gerassimos Thomas da yer aldı. Ayrıca AB yetkililerinin katılımıyla iklim değişikliği odaklı uluslararası ticaret ve Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması'nın ilgili sektörler için uygulama detayları hakkında değerlendirmelerde bulunduğu etkinlikte, demir-çelik, alüminyum, gübre ve çimento sektörlerine yönelik teknik sunumlar gerçekleştirildi.

SANAYİ YEŞİL DÖNÜŞÜMÜNÜ TAMAMLAMALI

Son yıllarda, küresel ticaretin karşılaştığı pek çok riskin iklim değişikliğinin artan etkisi ile ilişkili olduğunu söyleyen **Erdal Bahçivan**, aşırı hava olayları, kuraklık ve sıcaklık artışı gibi faktörlerin, çevresel ve sosyal olduğu kadar önemli ekonomik sonuçlar da doğurduğuna dikkat çekti. Bilimsel araştırma dergisi Nature'da yayımlanan iklim değişikliğinin ekonomik etkileri hakkındaki makaleye göre küresel ekonominin, iklim değişikliği sebebiyle gelecek 26 yıl içinde yüzde 19'luk bir gelir kaybı yaşanacağına vurgu yapan **Erdal Bahçivan**, bu yıllık ortalamasının 38 trilyon dolarlık zarar anlamına geldiğini söyledi. Araştırmaya göre, bu zararın küresel ortalama sıcaklık artışını iki derece ile sınırlandırmak için gereken azaltım maliyetlerinden çok daha fazla olduğunu kaydeden **Erdal Bahçivan**, "Bu durum, iklim krizi ile mücadele için acil ve kapsamlı bir şekilde harekete geçilmesi gerekliliğini bir kez daha gözler önüne seriyor. Bu mücadelede başarılı olmak için **sanayinin**, yeşil dönüşümünü tamamlaması ise oldukça kritik" dedi.

AB'NİN İHRACATIMIZDAKİ PAYI YÜZDE 40

Dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olan Avrupa Birliği'nin (AB) bu konuda

uluslararası düzeyde liderlik rolünü üstlenmiş olmasının yeşil dönüşümün başına ulaşabilmesi için önem arz ettiğinin altını çizen **Erdal Bahçivan**, AB'nin, **sana-yiden** ulaştırmaya, enerjiden tarıma kadar birçok boyutta stratejik düzenlemeyi içeren Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) ile yeşil dönüşümü bütüncül bir bakış açısı ile ele aldığını belirtti. Bu kapsamda gündeme gelen Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması'nın (SKDM) ise AB ile ticaret ilişkisi olan ülkelerdeki üreticiler üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri olacağını anlatan **Erdal Bahçivan**, "1 Ekim 2023 itibarıyla başlayan SKDM geçiş döneminde demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerinde Uygulama Tüzüğü'nde belirtilen ürünlerde raporlama yükümlülüğü getirildi. AB'nin ihracatımızdaki payının yaklaşık yüzde 40 olduğunu dikkate aldığımızda SKDM'nin ülkemiz açısından kritik bir süreç olduğu çok açık. Bu nedenle geçiş dönemine hazırlık için gerekli adımların atılması ve 2025 sonuna kadar devam edecek geçiş dönemindeki her gelişmenin yakından izlenmesi önemlidir. Öte yandan, SKDM geçiş dönemindeki düzenlemelere Türkiye'deki üretici firmaların uyumunu kolaylaştırmak üzere AB tarafından sağlanacak her türlü destek ve teşvik küresel tedarik zincirlerinin güvenli bir şekilde devamlılığı açısından da büyük önem taşımaktadır" diye konuştu.

KÖPRÜ GÖREVİ ÜSTLENİYORUZ

Türkiye'de gerekli politikaların oluşturulmasında mevzuat ve tüzüklerin hazırlanması ile ilgili olarak ilgili bakanlıklar tarafından yoğun bir çalışma yürütüldüğünü söyleyen **Erdal Bahçivan**, sözlerini şöyle sürdürdü: "Bu kapsamda özellikle **Sanayi** ve Teknoloji - Ticaret - Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlıklarımız ile çok yakın çalışıyor, mevzuat ve tüzüklerin hazırlanmasında **sanayi** kesiminin görüşünün yansıtılması ve düzenlemelerin **sanayicilerimize** aktarılmasında köprü görevi üstleniyoruz. Bu kapsamda, Ticaret Bakanlığımız iş birliği ile Alüminyum ve Demir-Çelik sektörlerinde SKDM'nin getirdiği raporlama yükümlü-

lükleri ve bu süreçte karşılaşılan uygulama zorluklarına çözüm bulmayı amaçlayan 'Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması Uygulama Rehberleri'ni hayata geçirdik. Rehberlerimiz, SKDM gerekliliklerinin yerine getirilmesini ve AB Komisyonu tarafından yayımlanan hesaplama aracının alüminyum ve demir-çelik sektörlerinde pratik bir şekilde kullanılabilmesine yönelik hazırlandı. Ticaret Bakanlığımız koordinasyonunda gerçekleştirilen 'AB Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) Özel Sektör Bilgilendirme Seminerleri'nde de rehberlerimizi Türkiye genelindeki **sanayi** firmalarımıza aktarma fırsatı da yakalıyoruz."

BİR DEĞİŞİM YARATMAYA ÇALIŞIYORUZ

Avrupa Komisyonu Vergilendirme ve Gümrük Birliği Genel Müdürü Gerassimos Thomas yaptığı değerlendirmede şunları söyledi: "Türkiye, AB'nin ithalata en önemli partnerlerden biri ve çok kilit bir role sahip. **Sanayi** ve Teknoloji Bakanlığı'yla birlikte özellikle iklim ve enerji geçiş planları için çalışmalar yapıyoruz. Kimyasallar üzerinde de SKDM kapsamında çalışmalarımız devam ediyor. Çelik sektöründe karbon ayak izi aslında düştük. Alüminyumda da Türkiye'de karbon ayak izinin yine iyi seviyelerde olduğunu görüyoruz. Bu tablo sadece iyi bir noktadan başladığımızı göstermiyor. Aynı zamanda bu iki sektörde daha da iyi olacağımızın bir göstergesi. Yeni yatırım fırsatları mutlaka yaratılacaktır. Programımızın da desteğiyle herkes için kazan kazan durumu ortaya çıkacaktır diye düşünüyorum. Hedefimiz sera gazı emisyonlarını azaltmak ve uyguladığımız tedbirlerle bir değişim yaratmaya çalışıyoruz. Yeşil geçiş sürecinde başarıyı yakalamak için özel sektörle birlikte çalışmamız gerekiyor. Şirketler arasında bir teşvik mekanizması sayesinde sağlıklı bir rekabet yaratmaya çalışıyoruz. Bu aslında bir standart değil. 'Bu standartları uygulamazsanız Avrupa'ya ihracat yapamazsınız' demiyoruz. Hiçbir şey sınırda takılı kalmıyor. Burada sadece bir teşvik sağlamaya çalışıyoruz. Daha yeşil olan şirketlerde tabii ki daha farklı teşvikler olabiliyor" değerlendirmesini yaptı.

VERSUS

Karsu Yıldırım
karsuyildirim@gmail.com

Sendikal ve grev haklarını kullanamayan, ücret ve hak pazarlığı yapamayan işçilerin yükseltilmesine paralel olarak sınıflar arası uçurum da arastır.

'Sınıf kavgası karar saatine yaklaştığında...'

Dünya Bankasının verilerine göre yerküre üzerinde yaşayan yaklaşık 8 milyar insanın yarıya yakın, 3 milyar 620 milyonu proletarya ordusunun neferi. Devletlerin istihdam büroları, istatistik kurumları ve çalışma bakanlıklarının rakamlarıyla oluşturulan bu veri setlerinde, enformel sektörlerde kayıt dışı çalışan veya suç ilişkileriyle zorla çalıştırılarak bedenden sömürülen, 50 milyonu aşkın "modern köle" yer almıyor.

Küresel nüfusun yarınsın içleşmesine paralel olarak, sınıflar arası eşitsizlik ve katmanlaşma her geçen yıl daha da derinleşiyor. UBS'nin "küresel servet raporu"na göre, dünyadaki nüfusun yüzde 1'i tüm kişisel servetin yüzde 45'ine sahipken, yüzde 52'si sadece yüzde 1.2'sine sahip. Sınıf piramidinin en tepesindeki yüzde 1'lik kesimde 59 milyon kişi bulunurken, yüzde 52'lik kesim 2.9 milyar kişiden oluşuyor.

21. yüzyıla gelindiğinde kapitalist sınıflara emekçi sınıflar arasındaki gelir ve servet eşitsizliği ivme kazanmış halde. Marksist İktisatçı Michael Roberts son 80 yıldaki büyük ekonomilerdeki gelir ve servet eşitsizliğinin daha da kötüleştiğine işaret eder. 1995'ten bugüne en tepede bulunan yüzde 1'lik kesim son 25 yıldaki tüm küresel servetin yüzde 38'ini elinde bulundururken, en alttaki yüzde 50'lik kesim bunun sadece yüzde 2'sine sahip. Dünyadaki en zengin 50 kişinin serveti 1995-2021 yılları arasında yüzde 9 artarken, en zengin 500 kişinin serveti yüzde 7 arttı. Ortalama servet ise aynı dönemde yüzde 3 ile bunun yarınsın-dan daha az bir oranda arttı.

Sömüren sınıflar daha çok zenginleşti, kendi içerisinde çeşitli asalak tiyolojiler oluşturan ve 4 milyara yakın insanı proletaryalaştıran kapitalist asimetrisinin bir nedeni Batı emperyalist blokun üretimi ve serveti elinde tutması, diğeri ise piyasa despotizminin her yerde kökleştirilmesidir.

EŞİTSİZLİĞİN TARİHSEL KESİTLERİ

Dünya Bankasının eski başekonomistlerinden Branko Milanovic, "The Three Eras of Global Inequality, 1820-2020, with the Focus on the Past Thirty Years" başlıklı araştırmasında tarihsel olarak küresel eşitsizliğin üç dönemsel kesitini çakır. Bu kesitlendirmeye sömürgecilik ve emperyalizmin tarihsel seyirleri ile sınıflar arası eşitsizliğin ilişkisini gözler önüne sermesi açısından önemlidir. İlk dönem, ülkeler arası gelir farklılıklarının ve ülke içi eşitsizliklerin artmasıyla karakterize olan 1820-1950 yılları arası; ikinci dönem, küresel ve ülkeler arası eşitsizliğin çok yüksek olduğu 1950-1990 arası; üçüncü dönem ise, başta Çin olmak üzere Asya gelirlerinin yükselmesi sayesinde eşitsizliğin azaldığı mevcut dönemdir.

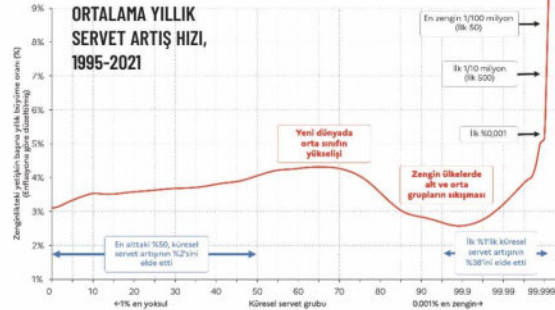
Milanovic, 19. yüzyılın başlarındaki **Sarıya** Devrimi'nden 20. yüzyılın ortalarına kadar, zenginliğin **Sarıya** Batılı ülkelere yoğunlaşmasıyla küresel eşitsizliğin derinleştiğini belirtir. Sömürgecilik döneminin izleyen Soğuk Savaş döneminde, yani dünyanın "Birinci Dünya", "İkinci Dünya" ve "Üçüncü Dünya" şeklinde üç ekonomik gelişmişlik düzeyine ayrıldığı dönemde eşitsizlik zirveye ulaştı.

PIYASA DESPOTİZMİ

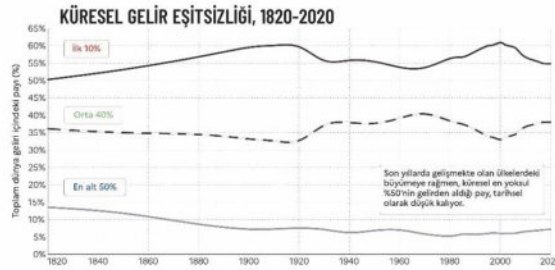
Emperyalist iktisadiyatın sermayenin sınırsız tahakkümü üzerindeki rolü büyüktür. Küresel Güneş, Latin Amerika, Ortadoğu ve Güney Asya ülkelerinde piyasa despotizmini ve egemenliğini yerleştirmek amacıyla üretim tipleri ve sermaye birikim modelleri ihraç edilir. Bu da o ülkelerdeki emekçi sınıfların sermayenin biçimsel boyunduruğundan gerçek sermayeye bağımlılığını artırır. İşçiler üzerindeki siyasi baskılar artarak iş gücü piyasaları daha esnek ve güvensiz hale gelir, daha düşük ücretler ve uzun çalışma süreleri piyasanın rasyonelitesine dönüşür.

Sendikal ve grev haklarını kullanamayan, ücret ve hak pazarlığı yapamayan işçilerin yükseltilmesine paralel olarak sınıflar arası uçurum da arastır.

Genel hatlarını betimlemeye çalıştığımız, tarihsel olarak, ilksel birikim süreçlerinden paternalist despotik biçimlere, uluslararası bağımlılık ilişkilerinden piyasa despotizmine kadar birçok farklı sömürü ve egemenlik şekli-nin barındıran sınıflar arası gelir ve servet

Nüfusun en yoksul yarısı arasındaki büyüme oranları, 1995 ve 2021 yılları arasında yüzde 3.3 ile %4 arasında oldu. Bu grup çok düşük refah seviyelerinde yola çıktı; için, mutlak büyüme seviyeleri çok düşük kaldı. Dünya nüfusunun en yoksul yarısı, 1995'ten bu yana toplam servet artışının yalnızca %2.3'ünü elde etti. En tepedeki %1.ise, yıllık büyüme oranlarının fayda sağladı (yüze %3 ile %9). Bu grup, 1995 ve 2021 yılları arasındaki toplam servet artışının %38'ini elde etmiş durumda. Net hanehalkı serveti, bireylerin sahip olduğu finansal varlıklar ve finansal olmayan varlıkların (örneğin, konut veya arazi) borçları düşüldükten sonraki toplamına eşittir. **Kaynaklar ve seriler:** w2022.worldmethodology.com

rin sermayenin biçimsel boyunduruğundan gerçek sermayeye bağımlılığını artırır. İşçiler üzerindeki siyasi baskılar artarak iş gücü piyasaları daha esnek ve güvensiz hale gelir, daha düşük ücretler ve uzun çalışma süreleri piyasanın rasyonelitesine dönüşür.

Sendikal ve grev haklarını kullanamayan, ücret ve hak pazarlığı yapamayan işçilerin yükseltilmesine paralel olarak sınıflar arası uçurum da arastır.

Genel hatlarını betimlemeye çalıştığımız, tarihsel olarak, ilksel birikim süreçlerinden paternalist despotik biçimlere, uluslararası bağımlılık ilişkilerinden piyasa despotizmine kadar birçok farklı sömürü ve egemenlik şekli-nin barındıran sınıflar arası gelir ve servet

eşitsizliğinin altındaki temel neden, kapitalist üretimin tarzının dinamizmidir. Üretimin maddi araçlarının sermaye ve toprak mülkiyeti biçiminde işçi olmayanların elinde olması, kitlelerine yalnızca kendi kişisel üretim koşullarını, emek gücünün sahibi olması gerçeğine dayanır. Ekseriyetle, kapitalistler kârlarını sermaye olarak biriktirirler; emekçiler ise ücretleriyle yeniden üretimlerini sağlamaya veya asgari ölçüde tasarruf gerçekleştirmeye çalışırlar.

TÜRKİYE'DE SINIFLAR

Küresel eşitsizliğin iz düşümlerini Türkiye'deki sınıf kompozisyonunda da görmek mümkün. Credit Suisse ve UBS tarafından yayımlanan verilere göre Türkiye'de en zengin yüzde 1'lik kesim ülkedeki servetin yüzde 40'ını alıyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerine göre Türkiye'de 18 milyona yakın işçi var, buna karşılık emekçi sınıfların servetleri payı giderek küçülüyor.

Finansal Sınıfların son açıkladığı en büyük 500 **şirket** kuruluşu listesi de ekonomideki şirket egemenliğini gözler önüne seriyor. 2022 yılında **LSG 500** firmaların üretimden satışları yüzde 119 artışla tarihin en yüksek seviyesine ulaştı, net katma değerden milli gelir anlamında kârın aldığı pay yüzde 39.7'den yüzde 54.5'e yükseldi; ödenen maaş ve ücretlerin net katma değerden aldığı pay ise yüzde 26.9 ile son yılların en düşük seviyesine geriledi.

Türkiye'deki sınıf eşitsizliğine yol açan ekonomik büyüme modeli de uluslararası sermayenin ve iş bölümünün dayattığı bir zorunluluk. Hakim birikim stratejisinin sorunsuz işlemesi için nüfusun tüm katmanlarıyla ve yaş gruplarıyla içileştirilmesi, faal işçi nüfusuna ilaveten göreceki nüfus ordusuna daha fazla insan eklenmesi hedefleri.

İŞÇİLERİN BİRLİĞİ

Bangladeş'te yıkılmaya yüz tutan binalarda günlük ortalama 5 dolara çalışan tekstil işçilerinden, Kongo'da günde 1 dolara kobalt madenlerinde çalışan maden işçilerine; saat başı 1.46 dolara Silikon Vadisi şirketleri için görüntü etiketleme işi yapan Hintli veya Meksikalı göçmen işçilerden, Türkiye'de asgari ücretin çok altında 40 derece sıcakta şantiyede veya tarlada çalışan işçilere... Dünyadaki emek çoğarısının büyük bölümünde, emek yoğun sektörlerde düşük ücretlerle ve ağır koşullarda çalışan milyonlarca işçi bulunuyor. Her gün emek kavgası veren işçiler için sınıflar arası eşitsizlik sadece iktisadi bir kategori değil. Siyasi ve toplumsal boyutlarıyla, bir emekçinin ve varsa ailesinin hangi koşullarda nasıl yaşadığını ve gelecekte nasıl yaşayacağını belirliyor.

Sınıflı toplum var olduğu müddetçe sınıflar arası eşitsizlikten bahsetmeye devam edeceğiz. Kapitalizm hüküm sürdüğü müddetçe asla tam istihdamdan ve insanca yaşamaktan bahsedemeyeceğiz. Bu düzeni tersine çeviremezsek, Suha Arın'ın Tahtacı Fatma belgeselindeki Orman İşçisi Ahmet Kara'nın dediği gibi "ne ölü ne sağ, arada" yaşamaya devam edeceğiz. Marx, bir metninde sınıf savaşından bahsederken "sınıf kavgası karar saatine yaklaştığında..." ifadesini kullanır. Karar saati çoktan geldi çatı. Sınıfın siyasi örgütlenmesidir, insanlığın kurtuluşu.